

או "לשבועה [בלמ"ד פתוחה⁽⁴⁾] לא אוכל לך", משמע: לא יהא אסור עלי בשבועה מה שלא אוכל משלך, הא מה שאוכל משלך יהא אסור בשבועה, כי "מכלל לאו אתה שומע הן" —

ולכן בכל אלו הרי זה אסור.⁽⁵⁾

גמרא:

שנינו במשנה: הא שבועה שאוכל לך וכו' אסור:

מכלל דאם אמר "הא שבועה שאוכל לך" אין מתפרש לשונו "שבועה שאוכל", אלא ד"לא אכילנא" משמע וכאילו אמר: "בשבועה יהא עלי אם אוכל משלך",⁽⁶⁾ ולכן הוא אסור באכילה.

ורמינהו סתירה לכך ממשנה בשבועות:

שבועות שתיים שהן ארבע, כלומר: שתי שבועות מפורשות בכתוב "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב", ודרשו חכמים שתי שבועות נוספות —

שתי שבועות להבא המפורשות בכתוב: "שבועה שאוכל" [היינו "להיטיב"] ו"שבועה שלא אוכל" [היינו "להרע"].

שתי שבועות נוספות על העבר ממדרש חכמים: "שבועה שאכלתי" ו"שבועה שלא אכלתי".⁽⁷⁾

ודייקנין: מדקאמר התנא: "שאוכל ושלא אוכל", ו"שאוכלתי ושלא אכלתי", הרי משמע: כשם ש"אכלתי ולא אכלתי" היינו "הן ולאן", אף "שאוכל ושלא אוכל" היינו "הן ולאן" —

מכלל ד"שאוכל לך" "דאכילנא" משמע, כי

לאו אתה שומע הן"?

תירץ הר"ן על פי המבואר בגמרא [שבועות לו א], שאף רבי מאיר מודה שאומרים "מכלל לאו אתה שומע הן" באיסורא, ולא חלק על רבי יהודה אלא בממון או באיסור שיש בו ממון; ואם כן בנדר שהוא אסור את החפצא עליו הרי זה איסור שיש בו ממון, ולכן אין אומרים בו "מכלל לאו אתה שומע הן", מה שאין כן בשבועה, שאינו אסור אלא את הגברא, ואין בזה שום ענין ממוני, בזה אף רבי מאיר מודה שאומרים "מכלל לאו אתה שומע הן"; [האחרונים הביאו את דברי הר"ן האלו, כדי ללמוד מהם את פירושו של המושג "איסור חפצא", שהוא ענין שנתלכטו בו האחרונים].

6. נתבאר על פי הרא"ש, ורש"י בשבועות.

7. נתבאר על פי רש"י שם.

את לשונו כשאמר: "הא קרבן", ומשום שאין דרך אנשים להתבטאות כך.

ב. הר"ן סתם ולא פירש את הלשון, והרא"ש בגמרא בסוף ד"ה אבל אמר, פירש: "בשבועה יהא עלי מה שאוכל משלך", וכן פירש רש"י בשבועות יט ב "באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך".

4. לשון הר"ן הוא: "אפילו בלמ"ד פתוחה, אסור", והיינו דבלמ"ד שבאית כל שכן שהוא אסור ובכלל דברי התנא הוא.

5. ואם תאמר: והרי גבי קרבן שנינו לעיל "לקרבן לא אוכל לך" שהוא מותר, והיינו משום דמשנה זו רבי מאיר היא, שאינו סובר "מכלל לאו אתה שומע הן" [וכמבואר לעיל], ואם כן מאי שנא שגבי שבועה אנו אוסרים את מי שאמר "לשבועה לא אוכל לך" משום "מכלל